

DOĞAL GAZ PİYASASININ YENİDEN YAPILANDIRILMASI

Oğuz Türkyılmaz- Endüstri Mühendisi

TMMOB Makina Mühendisleri Odası Enerji Çalışma Grubu Başkanı

Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Yönetim Kurulu Üyesi

oguz.turkyilmaz@mmo.org.tr

1. DOĞAL GAZIN TÜRKİYE'YE GİRİŞİ

Türkiye'de doğal gazla ilgili ilk faaliyetler, TPAO'nun 1976'da petrol arama çalışmaları esnasında bulunduğu doğal gaz kuyularının işletilmesiyle başlamıştır. 1970'li yıllarda yaşanan petrol krizinden sonra, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiyede'de alternatif enerji kaynakları arayışı söz konusu olmuştur. Bu kapsamda yeni bir enerji kaynağı olan doğal gazın değerlendirilmesi imkanları araştırılmaya başlanmıştır. 1980'li yılların ilk yarısında BOTAŞ tarafından doğal gaz talep tahmin ve doğal gaz temin planlamasıyla ilgili ilk çalışmalar yapılmış ve gaz teminine yönelik olarak Rusya ile görüşmelere ve bir anlaşma hazırlıklarına başlanmıştır.

Dr. Naci BAYRAÇ'ın Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın internet sitesinde yer alan bir makalesinde, (1), doğal gazla ilgili bu ilk çalışmalar şöyle değerlendirilmiştir.

“BOTAŞ (Boru Hatları İle Petrol Taşıma A.Ş.) ile eski Sovyetler Birliği'nin gaz ticareti konusunda yetkili kuruluşu Soyuzgazexport söz konusu anlaşmaya uygun olarak, doğal gaz sevkiyatının ayrıntılı şartlarını ve fiyatını belirleyecek bir ticari sözleşme yapmakla görevlendirilmiştir.

1984 yılından itibaren, Türkiye'de BOTAŞ tarafından çalışmalara başlanmış ve 1985 yılında yaptırılan Türkiye Doğal Gaz Kullanım Etüdü ile doğal gaz tüketim potansiyeli ve muhtemel güzergah belirlenmiştir. Bu etüt de, Kuzey Batı Anadolu'nun enerji tüketim potansiyeli açısından elverişli bir bölge olduğu görülmüştür.

Eski SSCB'den gelecek olan hattın Bulgaristan sınırından Türkiye'ye girerek, Hamitabat, Ambarlı, İstanbul, İzmit, Bursa, Eskişehir güzergahını takip ederek hava kirliliğinin ciddi boyutlara ulaştığı Ankara'ya ulaşmasına karar verilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ile eski SSCB hükümetleri arasında imzalanan doğal gaz sevkiyatına ilişkin anlaşmanın ardından, BOTAŞ ile Soyuzgazexport arasında 14 Şubat 1986 tarihinde 25 yıl süreli bir doğal gaz alım-satım anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmaya göre; 1987 yılından itibaren tedricen artan miktarlarda gaz alımı başlayacak, 1993 yılında maksimum miktar olan 5–6 milyar m³/yıla ulaşılacaktır. Ayrıca, doğal gaz için ödenecek olan

bedelin % 70'inin Türk ihraç mallarının alımında kullanılması öngörülmüştür.

Bu nedenle doğal gazın başlangıçta, Türkiye ile Rusya arasındaki ticaretin dengelenmesi açısından getirildiğini ve Rusya'ya yapılan ihracatın bir karşılığı olarak görüldüğünü ifade etmemiz mümkündür.

Yapılan anlaşma sonucunda, 26 Ekim 1986 tarihinde doğal gaz ana iletim hattının inşasına başlanmış ve ana hattın tamamlanmasıyla doğal gaz 1988 yılında Ankara'ya ulaşmıştır. Bulgaristan sınırındaki Malkoçlar mevkiinden Türkiye'ye giriş yapan ve Kırklareli, İstanbul, İzmit, Bursa ve Eskişehir güzergahını izleyerek Ankara'ya ulaşan ana boru hattı, 60 km'si deniz geçişi olmak üzere toplam 842 km'lik bir uzunluğa sahiptir.

Ana hat, Trakya bölgesinde iki elektrik santralını (Hamitabat ve Ambarlı) beslemekte, ayrıca iki büyük gübre tesisi (İGSAŞ ve TÜGSAŞ) ile güzergah üzerinde yer alan 150 dolayındaki sanayi tesisine doğal gaz vermektedir. Bunlara ilave olarak, güzergah üzerinde bulunan şehirlerdeki konut ve ticarethanelere gaz naklini sağlayan şehir içi dağıtım sistemleri de ana hatta bağlı bulunmaktadır.

Doğal gaz, Ekim 1988'de Ankara'da konut ve ticari sektörde kullanılmaya başlanmıştır. Ankara'dan sonra, İstanbul'da Ocak 1992'de, Bursa'da Aralık 1992'de, İzmit'te Eylül 1996'da, Eskişehir'de ise, Ekim 1996'da konut ve ticari sektörde kullanıma sunulmuştur. Doğal gazın dağıtımı Ankara'da EGO, İstanbul'da İGDAŞ, İzmit'te İZGAZ, Bursa ve Eskişehir'de BOTAŞ tarafından yapılmaktadır.

Türkiye'de BOTAŞ halen; doğal gazın ithali, dağıtımı, fiyatlandırılması ve satışı konusunda tekel konumunda ve 397 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında olan bir iktisadi devlet teşekkülüdür. Kurulduğu tarihte boru hatları ile petrol taşımacılığı alanında faaliyet gösteren BOTAŞ'ın görev alanı, 1987 yılından itibaren boru hatları ile doğal gaz taşımacılığı ve doğal gaz ticareti ile genişlemiştir."

2. BOTAŞ'IN ÇALIŞMALARI

Dr. BAYRAÇ'ın makalesinde de belirtildiği üzere, 1980'lerin sonunda doğal gazın ağırlıklı hava kirliliği sorunuyla karşı karşıya kalan kentlerde kullanımının yanı sıra, boru hattı güzergahı üzerindeki sanayi tesislerinde ve iki adet termik santralde (Hamitabat, Ambarlı) kullanımı öngörülmekteydi. Ancak süreç böyle gelişmemiş ve ithal edilen doğal gaz ağırlıklı elektrik üretiminde kullanılmıştır.

4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Yasasından önce yürürlükte olan ve 09.02.1990 tarih ve 20248 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 397 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnameye göre:

- “Doğal gazın ithali, dağıtımı, satışı ve fiyatlandırılması konusunda BOTAŞ yetkilidir.”
- “BOTAŞ’a Türkiye içinde ve dışında her türlü petrol, petrol ürünleri ve doğal gaz boru hatları inşa etmek, ettirmek ve inşa edilmiş boru hatlarını devr almak, satın almak ve kiralamak, boru hatları ile petrol ürünleri ve doğal gaz taşımak, boru hatlarında nakledilecek ham petrol ve doğal gazı satın almak ve satmak”

görevleri verilmiştir.

KHK'nın 1.maddesi uyarınca, “sıvılaştırılmış hali de dahil olmak üzere doğal gaz ithalatı” konusunda da BOTAŞ'ın tekel olması öngörülmüştür.

1971'de TPAO'nun iştiraki olarak kurulan ve 1995'te Kamu İktisadi Teşebbüsü haline getirilen BOTAŞ'a, sektörün rekabete açık olmaması nedeniyle tekel hakkıyla birlikte büyük yatırımların gerçekleştirilmesi için kamu hizmet yükümlülüğü de verilmiştir.

KHK'ye göre “şehirlerde doğal gaz dağıtımı, işletilmesi ve satış yetkisi Bakanlar Kurulunca izin verilmesi kaydıyla kurulacak sermaye şirketleri veya BOTAŞ tarafından yerine getirilecektir.”

397 sayılı KHK yürürlüğe girmeden önce başlayan Ankara Doğal Kentsel Doğal Gaz Projesi Ankara Belediyesine bağlı bir kuruluş olan EGO Genel Müdürlüğü tarafından, İstanbul Kentsel Doğal Gaz Projesi ise bir belediye şirketi olan IGDAŞ tarafından gerçekleştirilmekteydi. Yine belediye kuruluşları olan İZGAZ İzmit'te, AGDAŞ Adapazarı'nda doğal gaz dağıtımı için yetkilendirilmişti.

Bursa ve Eskişehir'de ise doğal gaz şebekesi yapımı ve işletilmesi ise BOTAŞ tarafından üstlenilmişti.

397 sayılı KHK'ye göre BOTAŞ'ın kentlerde doğal gaz dağıtımı amacıyla kurulan şirketlere ortak olma hakkı vardır. Ancak bu hak kullanılmamış ve BOTAŞ, İZGAZ ve AGDAŞ'a ortak olmamıştır.

3. 4646 SAYILI DOĞAL GAZ PİYASASI YASASI

2001'de yaşanan ekonomik kriz karşısında, Türkiye'nin kredi talebinde bulunduğu IMF ve Dünya Bankası'nın kredi verilebilmesinin ön koşulu olarak, ekonominin piyasa kurallarına göre yeniden düzenlenmesi için ivedilikle yasallaşmasını şart koştukları 15 yasadın biri olan “Doğal Gaz Piyasası Yasası”, 02.05.2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Tasarı Bakanlar Kurulu'nca 4.4.2001 tarihinde TBMM'ye sunulmuştur. Tasarı, 10.4.2001 tarihinde TBMM Sanayi, Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu'ndan, 12.04.2001 tarihinde Bütçe Plan Komisyonu'ndan hızla geçmiştir. 17.4.2001 tarihinde ise, TBMM Genel

Kurulunda görüşülerek benimsenmiştir..Yasanın hazırlık çalışmaları, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde kapalı devre olarak sürdürülmüştür.Yasanın biçimlendirilmesi sürecinde de,meslek odalarından görüş alınmamış,geniş katılımlı,işlevsel bir tartışma ve görüş alış verişi sürecine yönelinmemiştir. Yalnızca dar bir çevrenin, petrol ve doğal gaz sektörü yatırımcılarının oluşturduğu Petrol Platformunun görüşlerine başvurulmuştur.

“Ekonominin liberalleştirilmesi ve serbest piyasa kurallarına göre yeniden düzenlenmesi” programının önemli bir unsuru olan,”piyasaların, devlet müdahalelerinden arındırılması ve “siyaset dışı–bağımsız “üst kurullar tarafından düzenlenmesi ve denetlenmesi” amacına uygun düzenleme, Doğal Gaz Piyasası Yasası’yla da uygulamaya konulmuştur.

Uzunca bir hazırlık sonrasında, 20.02.2001 tarihinde yürürlüğe giren 4626 sayılı Elektrik Piyasası Yasası’yla kurulan Elektrik Piyasası Düzenleme Kurumu ve Kurulu, Doğal Gaz Piyasası Yasası’yla, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu ve Kurulu’na dönüştürülmüş, Kurum ve Kurulun faaliyet alanına, elektriğin yanı sıra doğal gaz da eklenmiştir.Bu süreç daha sonra da devam etmiş ve LPG ve petrol sektörleri de,EPDK’nın faaliyet alanına alınmıştır.

Doğal Gaz Piyasası Yasası yürürlüğe girdikten sonra, ETKB tarafından 12.10.2001 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan “Şehirlerde Doğal Gaz Dağıtım Hizmeti Vermek üzere Kurulan Şirketlere İzin Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar”la ilgili bir tebliğ yayınlanmışsa da, bu tebliğ uygulanmamış ve kentsel doğal gaz lisans ihaleleri, 2003’ten başlayarak EPDK tarafından gerçekleştirilmiştir.

Doğal Gaz Piyasası Yasası’nın hazırlık çalışmalarında aktif görev almış olan ve o dönemde BOTAŞ’ta İnceleme ve Geliştirme Kurulu Başkanı olan Mehmet Naci HARMANCI’nın 24–25 Mayıs 2001’de düzenlenen Kojenerasyon Konferansı’na sunduğu bildiri de, yasanın muhtevası aşağıdaki ifadelerle anlatılmıştır.

4646 SAYILI DOĞAL GAZ PİYASASI YASASININ TEMEL UNSURLARI

“AMAÇ

- 18.04.2001 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanununun amacı, doğal gazın kaliteli, sürekli, ucuz, rekabete dayalı esaslar çerçevesinde çevreye zarar vermeyecek şekilde tüketicilerin kullanımına sunulması için, doğal gaz piyasasının serbestleştirilerek mali açıdan güçlü, istikrarlı ve şeffaf bir doğal gaz piyasasının oluşturulması ve bu piyasada bağımsız bir düzenleme ve denetimin sağlanmasıdır.

DOĞAL GAZ PİYASA FAALİYETLERİ

- Kanun da doğal gaz piyasa faaliyetleri aşağıdaki şekilde ayrıştırılmıştır:
- İthalat
- İletim
- Depolama
- Toptan satış
- Dağıtım
- İhracat
- SDG dağıtımı ve iletimi

REKABETİN SAĞLANMASI VE TEKELİN KALDIRILMASI

1-Rekabetin sağlanması için hiç bir şirket kendi faaliyet alanında hiç bir şirkete iştirak edemez ve aynı alanda başka bir şirket kuramaz.

2- Doğal gaz faaliyeti yapan şirketler kendi faaliyet alanı dışında sadece bir şirkete iştirak edebilirler ancak hakimiyet oluşturamazlar.

3-Hiç bir şirket yıllık ulusal gaz tüketiminin % 20 sinden fazla gaz pazarlayamaz.

4- Hiçbir şirket rekabet özgürlüğünü kötüye kullanamaz Bu hususta Rekabet Kurumu yetkilidir.

5- BOTAŞ 2009 yılından itibaren iletim, depolama ve ticari faaliyetlerin ayrı şirketler olarak ayrıştırır.

6- 397 sayılı KHK ile BOTAŞ'a tanınan doğal gazın ithalatı, iletimi ve satışı tekeli kaldırılmıştır.

ENERJİ PİYASASI DÜZENLEME KURUMUNUN DOĞAL GAZ PİYASASI ALANINDA GÖREV VE YETKİLERİ

1- Doğal Gaz Piyasası İle İlgili Olarak İletim Ve Dağıtım Şebekesi İşleyiş Esasları, Gaz Depolama Esasları, Gaz Arzı, Sevkiyat Ve Balans Esasları, İthalat, İhracat Ve Toptan Satış Esasları, SDG Dağıtım Ve İletim Faaliyetlerinin Güvenli Ve Standartta Uygun Yapılması, Sözleşme Esasları, Tarife Esasları, Ölçüm Esasları, Tesis Tasarım, Yapım Ve İşletme Esasları,

Lisans Koşulları Ve Şirket Yapıları İle İlgili Yönetmelikler, Sertifika Esasları İle İlgili Yönetmelikler hususlarda Düzenlemelerde Bulunur.

2- Piyasa faaliyetlerini ve taraflarını izler, denetler, ihtilafları çözüme kavuşturur. Düzenleme kurallarını ihlal edenlere ve sistemin işleyişini zora sokanlara yaptırım uygular.

3- Şirketlerin yetki ve sorumluluk alanlarını belirler.

4- Sisteme giriş koşullarını belirler. Sisteme girişin reddi halinde duruma müdahale eder.

5- Serbest tüketici olma sınırlarını belirler.

6- Sistem işleyiş kodunu hazırlar.

7- Doğal gaz piyasasında faaliyet gösterecek tüzel kişilere lisans verir.

8- Şehir içi dağıtımı için ihale açar ve kazanan girişimciye dağıtım lisansı verir.

9- Piyasada faaliyet gösterenlerin vermek zorunda oldukları bilgi ve belgeleri takip eder.

10- İhbar ve şikayetleri inceler, soruşturur ve dava açar.

DOĞAL GAZ PİYASASINDA SERBESTLİĞE GEÇİŞ İÇİN BOTAS'IN YAPACAĞI SÖZLEŞME DEVİRLERİ

BOTAŞ ithalat oranını □ ulusal tüketimin % 20'sine düşürünceye kadar yeni gaz alım sözleşmesi yapamaz ve bu orana 2009 yılı sonunda ulaşma zorunluluğu vardır.

BOTAŞ 2009 yılına □ kadar mevcut gaz alım sözleşmelerini diğer İthalatçı Firmalara ihale yoluyla devreder.

BOTAŞ yapacağı ihalelerde □ seçilen şirkete devredeceği doğal gaz alım sözleşmeleri için muvafakat verir ve satıcı ile devir sözleşmesi yapması istenir.

Satıcı taraf ile seçilen □ şirket sözleşme yaptığı takdirde devir gerçekleşir. Satıcının devri kabul etmemesi durumunda şirket BOTAŞ'tan tüm yurt dışı mükellefiyetleri kabul etmesi karşılığında satış yoluyla devir gerçekleşebilir.

Yıllık devredilen □ doğal gaz miktarı toplam doğal gaz miktarının % 10'dan daha az olamaz.

Hazine garantili YİD ve Yİ Santralleri en ucuz kaynaktan gaz almak ve gazın maliyetindeki düşüşü elektrik fiyatlarına da yansıtmak şartıyla BOTAŞ dışındaki başka bir kaynaktan gaz alabilir.

BOTAŞ'ın mevcut sözleşmelerinin□ bulunduğu ülkelerden hiç bir şirket yeni gaz alım sözleşmesi yapamaz Bu kısıt sözleşmelerin sona erdiği tarihe kadar geçerlidir.

Diğer ülkelerden ithalat ise Kurulun ülke ihtiyacı, ihracat ve rekabet koşullarını dikkate alarak vereceği karara bağlıdır.

BOTAŞın mevcut yapısı□ 2009 yılına kadar devam eder. 2009 yılından sonra BOTAŞ İletim, Ticaret ve Depolama olarak üçe ayrılır. İletim kısmı hariç diğer ikisi özelleştirilir.

MEVCUT DAĞITIM ŞEBEKELERİNİN ÖZELLEŞTİRİLMESİ

Bursa ve Eskişehir şehir içi doğal gaz dağıtım şebekeleri kanunun yürürlük tarihinden itibaren iki ay içerisinde Özelleştirme İdaresine devredilir. Özelleştirme İdaresi, Kurumunda görüş ve önerileri doğrultusunda 24 ay içerisinde söz konusu şebekeleri özelleştirir.

Özelleştirme idaresince seçilen şirket Kurumdan lisans almadan devir gerçekleşemez ve faaliyete başlayamaz.

Belediye veya belediye şirketlerince işletilen dağıtım şebekeleri ise hazine garantili yurt dışı kredi borçlarını peşin veya vadesinde ödedikleri tarihten itibaren en geç üç yıl içerisinde hisselerini % 20 veya daha altına düşürecek şekilde özel şirketlere devrederler.”

Yasanın yürürlüğe girmesinden sonra önce EPDK Kurul üyeleri atanmış, daha sonra Kurum kadroları oluşturulmuş ve düzenleyici mevzuat hazırlıklarına başlanmıştır.

EPDK sertifika, lisans, dağıtım hizmetleri v.b. konularda, yönetmelikler yayınlamış ve kentsel doğal gaz dağıtım lisans ihalelerini 2003'ten başlayarak sürdürmüştür.

Özelleştirme İdaresine devir edilen BURSAGAZ ve ESGAZ özelleştirilmiştir.

4. BOTAŞ'IN TEKEL DURUMU

Rekabet Kurulu'nun 08.03.2002 tarih ve 02-13/127-54 sayılı kararında, 4646 sayılı yasanın işlerlik kazandığı tarihten önceki dönemler ağırlıklı olmak üzere, BOTAŞ'ın ve kentsel gaz şirketlerinin tekel durumu incelenmektedir. Bu kararda yer alan bulgulara göre, BOTAŞ'ın gaz dağıtım kuruluşlarına gaz satış fiyatı üzerindeki marjı; 1997 Ocak-2000 Mart döneminde % 20 - % 96 arasında seyretmiştir.2000 Nisan ayından sonra

marjlar çok düşmüş ve genellikle zararına olmuştur. Aynı dönemde, BOTAŞ'ın sanayi kuruluşlarına gaz satış fiyatlarındaki marj %8–%85 aralığında seyretmiştir. Bakanlar Kurulu kararıyla, gaz satış fiyatlarını BOTAŞ'tan aldıkları fiyata azami % 45 marjla belirleme hakkına sahip gaz kentsel gaz şirketleri ise; bu imkanı sonuna kadar kullanmışlardır. 2000 Temmuz'undan sonra BOTAŞ kentsel gaz şirketlerine zararına veya çok düşük marjlarla gaz satarken, Rekabet Kurulu'nun incelemesine konu olan 1997 Ocak–2001 Aralık döneminde:

-EGO, konutlara %27–%45, resmi dairelere %44–%89,

-İGDAŞ, konutlara %25–%39, resmi dairelere %47–%108

arasında değişen marjlarla gaz satmışlardır.

Ana iletim ve dağıtım hatları yatırımları BOTAŞ tarafından yapılmaktadır. Kentsel doğal gaz dağıtım şirketlerinin lisans sınırları dışında kalan ana iletim ve dağıtım hatlarının ve bu hatlar üzerinde kompresör, basınç düşürme ve ölçüm ve pig istasyonlarının işletilmesi BOTAŞ'ın sorumluluğundadır.

Öte yanda BOTAŞ Genel Müdürü Saltuk Düzyol 3-5 Mayıs 2007'de Odamız tarafından düzenlenen Uluslararası Doğal Gaz Kongresinde yaptığı konuşmada yasayla ilgili ciddi eleştirilerde bulunmuştur. 7.5.2007 tarihli TEBA Bülteninde yer alan haberde konuşma aşağıdaki şekilde haberleştirilmiştir.

“Diğer tüm ülkelerin kamu kuruluşu pazar payı %65’ler seviyesine inerken, BOTAŞ %20’lere indiriliyor:

BOTAŞ Genel Müdürü Saltuk Düzyol, konuşmasının başında yılda ortalama yüzde 14-15’ler seviyesinde büyümekte olan ve henüz olgunlaşma seviyesine ulaşmamış olan Türkiye doğalgaz piyasasına yönelik 2001 yılında çıkarılan 4646 sayılı Doğalgaz Yasası'na önemli eleştiriler getirerek, Yasa'nın mutlaka değiştirilmesi gereğinin altını çizdi. Batı'nın uzun bir evrimsel süreçten geçirdikten ve yapılanmasını büyük ölçüde tamamladıktan sonra piyasalarda uygulamaya başladığı serbestleştirme politikalarının Türkiye’de alenacele uygulanmaya başlandığına dikkat çeken Genel Müdür Düzyol, bu konuda şunları söyledi.

“Batı uzun bir evrimsel süreçten ve yapılanmadan geçtikten sonra piyasalarını ve bu piyasalarda tatbik edilen düzenlemeleri esas almış, ancak Türkiye’de bu yapılırken sözkonusu piyasalarda yaşanan evrimsel süreci ve koşulları gözardı eden bir yapı oluşturulmuştur. 4646 sayılı Yasa’da Dünya uygulamalarında çoğu kez önce özelleştirmelerin ve ardından serbestleşmenin olduğu, pek çok ülkede doğal tekel konumundaki

incumbent operatörünün Pazar payının serbestleşme sonrası en fazla yüzde 65'ler seviyesine indirildiği gözden kaçırılırken, ülkemizin incumbent operatörü BOTAŞ için serbestleştirme sonrası yüzde 20 gibi son derece gerçek dışı bir Pazar payı hedeflenmiştir.

Bununla da yetinilmeyerek tam anlamıyla ölçek ekonomilerinin geçerli olduğu ve bu nedenle şirketlerin birleşmeler ve devralmalar yoluyla büyümeye çalıştığı bir sektörde, sadece bir enerji köprüsü değil, aynı zamanda bir enerji adası olmayı hedefleyen ülkemizin ulusal şampiyonu olan BOTAŞ'ın, daha önce TPAO'ya yapıldığı gibi dikey bütünleşmiş yapısı bozularak, iletim, depolama ve ticaret şirketi şeklinde yeniden yapılandırılması ve sadece iletim kısmı kamunun elinde kalacak şekilde özelleştirilmesi öngörülmüştür”.

4646 sayılı Yasa, BOTAŞ'a birkaç beden dar gelmektedir ve mutlaka değiştirilmesi gerekmektedir:

BOTAŞ Genel Müdürü Saltuk Düzyol, BOTAŞ'ın halihazırda müzakerelerini yapmakta olduğu Doğalgaz Kontrat Devirleri ile ilgili de önemli mesajlar vererek, böyle bir uygulamanın Dünya'nın hiçbir yerinde bulunmadığına dikkat çekti. 4646 sayılı Yasa'nın BOTAŞ'a yeni alım kontratı yapma olanağı tanımadığını vurgulayan Genel Müdür Düzyol, bu şekilde BOTAŞ'ın doğalgaz ithalatındaki tekel konumunun sonlandırılmasının ve alım anlaşmalarından doğan AI ya da Öde riskinin azaltılmasının amaçlandığını, ancak piyasada yeni girişlerin bir dizi kısıtlama getireceğini hatırlatarak, şunları söyledi.

“Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nun (EPDK) iznine tabi düzenlemelerle, Dünya'da hiçbir örneği bulunmayan Kontrat Devri uygulaması ile piyasaya herhangi bir arz fazlası yaratmadan yeni girişler yapılması sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu durum iktisadi anlamda serbestleşmeden umulan faydaların elde edilmesini neredeyse olanaksız kılmaktadır. Serbestleşmenin temel amacı piyasaya yeni girişler sağlanarak hakim konumundaki oyuncunun etkinliğinin azaltılması, artan rekabet ile piyasanın daha verimli çalışır hale getirilmesi, arz fazlası yaratılarak fiyatların aşağıya çekilmesidir.

Arz yönüyle bakıldığında ise serbestleşmenin amacı piyasada yeni girişlerle birlikte katma değer artışı sağlanarak, pastanın büyütülmesi ve büyüyen pastadan herkesin payını almasıdır. 4646 sayılı Yasa mevcut haliyle bu amaçları karşılamaktan oldukça uzaktır. Enerji alanında coğrafi avantajlarını kullanarak önemli bir oyuncu olmayı hedefleyen ve mega projelerine imza atmaya hazırlanan ülkemize ve onun ulusal şampiyonu olan BOTAŞ'a birkaç beden dar gelmektedir. Bu nedenle mutlaka değiştirilmesi gerekmektedir”.

BOTAŞ'a enerji alanında küresel bir oyuncu olma şansı verilmelidir:

BOTAŞ Genel Müdürü Saltuk Düzyol, 2010 yılı sonrası için enerji alanında önemli bir aktör olmaya hazırlanan Türkiye'nin içerisinde bulunduğu coğrafyada pazarlık gücü yüksek, dikey bütünleşmiş, büyük ve güçlü enerji şirketlerine sahip olması gerektiğinin altını çizerek, BOTAŞ'a küresel bir oyuncu olma şansının verilmesini istedi. BOTAŞ Genel Müdürü Düzyol, konuşmasının bu bölümünde şu önemli hususları dile getirdi.

“BOTAŞ halihazırda 52 milyar m³lük kontrat portföyü, 2 yıl içerisinde 10 Milyar Dolara ulaşacak satış hasılatı ve içerisinde bulunduğumuz yıl sonunda 10 bin km'yi aşacak olan iletim altyapısıyla küresel oyuncu olabilmeye rolünü üstlenebilecek yegane şirkettir. Halka arz yoluyla kısmi olarak özelleştirilebilecek, ancak dikey bütünleşmiş yapısı korunacak ve diğer KİT'lere getirilen kısıtlamalardan muaf tutulacak bir BOTAŞ'ı enerji alanında bölgesel bir oyuncu değil, küresel bir oyuncu olma şansı bulunmaktadır.

Bu piyasa, BOTAŞ gibi bir ulusal şampiyon öldürülmeden de pekala serbestleştirilebilir. Bu konuda sektörü düzenleme ve denetleme yetki ve sorumluluğuna sahip EPDK'ya büyük görevler düşmektedir. Bu kapsamda BOTAŞ dahil olmak üzere teknik ve mali açıdan yeterli olmak kaydıyla tüm isteklere ithalat serbestisi tanınması, enerji şirketlerinde sürdürülebilir bir büyümenin ve ülkemiz arz çeşitliliği ve güvenliğinin sağlanması bakımından faydalanılacaktır”.

5. DOĞAL GAZ FİYATLARI

Bugüne değin doğal gaz fiyatları BOTAŞ tarafından belirlenmiştir. Ancak Türkiye'nin doğal gaz alım fiyatlarının kesin olarak ne olduğu “ticari sır” gerekçesiyle, hiç bir zaman yetkililerce açıklanmamıştır. Dış ticaret verilerinden, fiyatın 300 USD/1000 m³ düzeyinde olduğu tahmin edilmektedir.

BOTAŞ'ın Doğal Gaz Dağıtım Şirketlerine satış fiyatı 2005 yılı içinde 0,267212 YTL/m³ den % 25.6 artışla 0,335699 YTL'ye yükselmiştir. 2006 yılı içinde yapılan %29.88 oranında fiyat artışıyla, satış fiyatı 0.435862 YTL'ye ulaşmıştır. 2007 içinde doğal gaz satış fiyatlarına zam yapılmamıştır. 2005 ve 2006 yıllarında BOTAŞ gaz satış fiyatı % 63.11 oranında artmıştır.

Kentsel Doğal Gaz Dağıtım Şirketleri BOTAŞ'tan satın aldıkları fiyata birim hizmet ve amortisman bedelini eklemektedir. Bu rakam EPDK'nın lisans ihalelerini kazanan şirketler için 0–0,040000 YTL mertebesindedir. Ancak bu rakam EPDK kararıyla ayrıcalıklı statüdeki şirketler olan İGDAŞ için 0,066942, İZGAZ, AGDAŞ ve BAĞÇEŞEHİRGAZ için 0,07778

YTL/m³'dür. Bu şirketler üretici fiyat endeksindeki artışları bu rakamlara ekleyebilmektedirler.

Daha önce özelleştirilen BURSAGAZ ve ESGAZ için ise bu rakam sabittir ve 2,5 cent/m³dir.

Bu rakamlara ayrıca 0,021000 YTL Özel Tüketim vergisi ve % 18 KDV eklenmektedir.

Türkiye'nin gaz ithal ettiği ülkeleri gaz satış fiyatlarındaki olası artışların, BOTAŞ'ın doğal gaz satış fiyatlarına yansımaları kaçınılmazdır.

Doğal gaz fiyatları petrol fiyatlarına endekslidir. Petrol fiyatlarındaki tırmanışın sürmesi halinde doğal gaz fiyatları da artacaktır. Artış tüm ülkelerde yaşanmaktadır.

Bugün BOTAŞ'ın dağıtım şirketlerine gaz satış fiyatı beher metreküp için ÖTV dahil 0.435862 YTL'dir. Bu rakama dağıtım şirketlerinin birim hizmet ve amortisman bedelleri ve % 18 KDV eklendiğinde Ankara, İstanbul, İzmit v.b. kentlerde, tüketicilerin konutları için gaz alış fiyatları 0.600000 YTL' düzeyini aşmış olacaktır.BOTAŞ'ın gaz alış fiyatları dünya petrol fiyatlarına endekslidir. Varili 70 doları aşan petrol fiyatlarında olası yükselişe paralel olarak, doğal gaz fiyatlarının da yükselmesi söz konusudur.

Basında zaman zaman BOTAŞ'ın başta EÜAŞ ve EGO olmak üzere bazı kuruluşlardan alacaklarını tahsil edemediği, bu nedenle karşılaştığı zararı kapatmak için kredi kullandığı, nakit akış dengesinin çok bozulduğu, doğal gaz ithalatı yaptığı ülkelere olan borçları ödemekte güçlüklerle karşılaşabileceği ve bu nedenle doğal gaz ithalatının kısıntıya uğrayabilme riski olduğu yolunda haberler yer almıştır. BOTAŞ alacaklarını başta EÜAŞ olmak üzere borçlu kamu kuruluşlarından tahsil edemezken,kişiye özel bir yasa çıkarılarak EGO'nun BOTAŞ'a olan borçlarının gecikme faizleri silinmesi ve ödeme güçlüğüne düşen ve bazı vergi borçlarını ödeyemeyen BOTAŞ'ın alacaklarına Maliye Bakanlığının haciz uygulaması,bu kurumu zayıflatmaya ve işlevsiz kılmaya yönelik uygulamalardır. Bu durumda BOTAŞ'ın zam yapmaktan öte esas olarak, alacaklarını tahsil etmeye ağırlık vermesi ve finansman yapısını güçlendirmesi daha doğru olacaktır.

MELİH GÖKÇEK İÇİN ÖZEL YASA

TBMM erken seçim kararı aldıktan sonra ,yeterince görüşülmeden hızla yasalaşan bir düzenleme ile EGO Genel Müdürlüğüne ayrıcalıklı bir biçimde özelleştirilmesi öngörülmüştür.EGO Genel Müdürlüğünün doğal gazla ilgili bölümlerinin ayrı bir şirkete dönüştürülmesi ve bu şirketin kısa bir süre içinde özelleştirilmesi ve özelleştirme gelirleri ile BOTAŞ'a olan EGO borçlarının faizleri silinerek yalnızca ana paranın ödenmesi amacıyla Doğal gaz Piyasası yasasında değişiklik yapılmıştır.Yasayla özelleştirilecek şirketi

satın alacak şirkete de, Türkiye'deki en yüksek birim hizmet ve amortisman bedeli olan 5.555 USD cent/m³ tahsil etme imkanı tanınmıştır. 0.070 YTL/M³ birim hizmet ve amortisman bedeli uygulamasıyla, bugüne değin EPDK lisans ihalelerinde verilen en yüksek 3.16 USD cent /m³ birim hizmet ve amortisman bedelinin %76 fazlası Ankara'da uygulanacak ve Ankara Türkiye'de doğal gazı en pahalı kent olan kent olacaktır. Bir yandan serbest piyasasın erdemlerinden söz edenlerin, konu Melih Gökçek ve EGO olunca kişiye özel yasal düzenlemelerle borç silme operasyonları yapmaları ve ayrıcalıklı, özel yüksek birim hizmet ve amortisman bedelleri uygulamaları belli kesimlere özel çıkar sağlamaktan başka bir şey değildir. Lisans sürelerinin ilk sekiz yılında ihalede verdikleri birim hizmet ve amortisman bedelini uygulayacak olan ve sekiz yılın bitiminde EPDK'dan yeni birim hizmet ve amortisman bedeli tarifesi alacak olan diğer kentsel gaz şirketleri de, kendileri için emsal oluşturacağı için bu ayrıcalıklı uygulamaya sessiz kalmışlardır.

6. KENTLERDE DOĞAL GAZ KULLANIMI

EPDK, doğal gazın geldiği ve ulaşacağı kentlerde, "Kentsel Doğal Gaz Dağıtım Lisanslarını" ihale etmektedir. İhalelerde birim hizmet ve amortisman bedeli olarak en düşük bedeli teklif eden şirketlere, 30 yıllık süreyle ihale kapsamı kentte (kentlerde) Kentsel Doğal Gaz Dağıtım Lisansı verilmektedir. İhaleyi kazanan şirketler, 3 ay içinde lisans bölgeleri için temel mühendislik yaklaşımlarını ve fizibilite çalışmalarını EPDK inceleme ve onayına sunmak ve lisans görüşmelerini sonuçlandırmakla yükümlüdür.

Lisansı alan şirketin, lisans tarihinden itibaren en geç 6 ay içinde yatırım çalışmalarına başlaması ve en geç 18 ay içinde tüketicilere gazı ulaştırması gerekmektedir. Lisans sahibi şirket, 5 yıl içinde, lisans sınırları içindeki imarlı bölgelerdeki tüm tüketicilere, "ekonomik olmak kaydıyla" gazı getirmekle yükümlüdür. Lisansın ilk 8 yılı içinde, şirket, satın aldığı gaz bedeline birim hizmet ve amortisman bedeli olarak ihalede bildirdiği fiyattan fazla bir fiyat ekleyemez. Bugüne değin sonuçlanan Kentsel Doğal Gaz Dağıtım Lisans İhalelerinde çıkan birim hizmet ve amortisman bedelleri 0–0,038 YTL (0-3.16 USD cent) arasındadır. Bir kaç doğal gaz dağıtım lisans ihalesinde ise, ihaleye giren şirketler bazıları birim hizmet ve amortisman bedelini sıfıra indirmiş ve Trakya Bölgesi ihalesinde olduğu gibi 180 dolar olan abone bağlantı bedelini de eksiltmeye sokarak, bedelsiz olarak uygulayacaklarını bildirmişlerdir. Ancak sonuçlanan ihalelerin çoğunluğunda abone bağlantı bedeli indirimine konu olmamış ve 180 dolar olarak uygulanmıştır.

Doğal gazın kentlerde kullanımının yaygınlaştırılması için kentsel doğal gaz dağıtım ihaleleri EPDK tarafından hızla sürdürülmektedir. Bazı ihaleleri

üstlenen firmaların satın aldıkları gazın fiyatına ekleyecekleri birim hizmet ve amortisman bedelini sıfıra indirmeleri, ayrıca abonelerden alacakları abone bağlantı bedelini son Elazığ ihalesinde olduğu gibi beş dolar gibi rakamlara düşürmeleri manidardır. EPDK tarafından yatırım fizibiliteleri yeterince sorgulanmadan lisans verilen bu şirketlerin, ihale şartlarının geçerli olduğu ilk sekiz yıl boyunca gaz satış geliri elde etmeden, konut abonelerinden yatırım harcamalarını karşılayacak bir abone bağlantı bedeli almadan, yalnızca sanayi abonelerin bağlantı bedellerinden kazanacakları % 10 kâr ile faaliyetlerini nasıl sürdürecekleri merak konusudur. Kamuoyu, lisansları veren EPDK'dan bu hususta açıklama beklemektedir.

Öte yanda EPDK, doğal gaz dağıtım lisansı verdiği kentlerde, şebeke yapımı, konutlara gaz verilmesi, sanayi tesislerinin doğal gaza dönüştürülmesi v.b. uygulamalarda düzenleyici teknik şartnamelerin hazırlanması ve uygulanması görev, yetki ve sorumluluğunu kentsel gaz şirketlerine devretmiştir

Kentsel Doğal Gaz dağıtım şirketlerinin tümü için geçerli olacak, ülke çapında zorunlu uygulaması olan İç Tesisat, Servis Hattı, Şebeke Yapım ve Endüstriyel Tesis Doğal Gaz Dönüşüm şartnameleri yoktur. Bu durumda, her kent ve şirketin uygulamaları farklı olabilmektedir.

Bu uygulamayla her kentte farklı uygulamalar olduğu gibi, kentsel gaz şirketlerinin uygulamaları da, EPDK tarafından yeterince denetlenmemektedir. Bu sakıncalı uygulamaya bir an önce son verilmesi ve ülke genelinde geçerli, tüm gaz şirketleri için bağlayıcı olacak ortak teknik şartname ve düzenlemelerin yürürlüğe konması için Odamızın yapmış olduğu çağrılara ve ortak çalışma önerilerinde bulunmuştur. Bu düzensizliğin bir an önce giderilmesi ve ülke çapında geçerli olacak yapım şartnameleri ve uygulama birliğinin tesis zorunludur.

EPDK'nın geçtiğimiz aylarda "Endüstriyel Tesisler Doğal gaz İç Tesisat Şartnamesinin" ortaklaştırılmasına yönelik olarak yaptığı çağrı olumludur.Odamız,yoğun bir çalışmayla hazırladığı şartname önerisini EPDK'ya ve kentsel gaz şirketlerine iletmiştir.Odamızın bu çalışmasının yanı sıra, "Konutlarda Doğal Gaz İç Tesisat Şartnamesi" önerisi de, 3-5 Mayıs 2007'de Ankara'da düzenlenen Uluslar arası Doğal gaz Kongresinde ilgili tüm kesimlerin görüş ve değerlendirmesine sunulmuştur.Odamızca benzer bir çalışma da,"Kentsel Doğal Gaz Dağıtım Şebekeleri ve Servis Hatları Yapım Şartnamelerinin" ortaklaştırılmasıyla ilgili olarak yapılmış ve bu Kongrede tartışmaya açılmıştır.

7. DOĞAL GAZ ALIM SÖZLEŞMELERİ VE SÖZLEŞMELERİN DEVRİ

Doğal gaz diğer enerji kaynakları gibi üretici ülkeler için stratejik bir kaynaktır. Belli başlı doğal gaz üreticileri, bu stratejik kaynağı kendi ülkeleri için azami getiriyle değerlendirmek istemektedir. Rusya, İran, örneklerinde

görüleceği üzere, enerji politikaları, ülkelerin dış politikalarının önemli bir unsurudur.

Son zamanlarda, özellikle Trakya'da yeni kuyularda doğal gaz bulunması, Karadeniz'de yürütülen arama çalışmalarının ümit vermesi, Akçakoca Ereğli açıklarında TPAO tarafından doğal gaz bulunması ve üretime başlanması v.b. olumlu gelişmelere karşın yerli üretim çok düşüktür ve Türkiye doğal gaz ihtiyacının tamamına yakın bölümünü ithal etmektedir. Tedarikçiler ise Rusya, İran, Cezayir ve Nijeryadır. Azerbeycan'dan ithalata ise Temmuz 2007'de başlanılmıştır. Mısır gazının da Suriye-Türkiye boru hattının yapımının sonuçlanmasından sonra, 2008-2009'da devreye girmesi beklenmektedir.

BOTAŞ'ın çeşitli ülkelerle doğal gaz alım sözleşmeleri bulunmaktadır. Bu sözleşmeler "ticari sır" içerdikleri gerekçesiyle sürekli gizli tutulmuş ve kamuoyunun erişiminden saklanmıştır.

Bu sözleşmelerin,

"Eksiksiz uygulanmalar halinde Türkiye'yi milyarlarca dolarlık ödeme yükümlülüğü ile karşı karşıya bırakabilecek "Al ya da Öde" koşullarının",

"Öngörülen asgari temin şartına ve anlaşılan kompozisyon ve basınçta gaz temin edilmesi şartına uyulmaması halinde uygulanacak cezalarla ilgili hükümlerinin",

"Satın alınan gazın üçüncü ülkelere satışını önleyen hükümlerinin",

"Gaz bedellerinin Rusya ile yapılan ilk anlaşmadaki gibi mal ve hizmet ihracıyla ödenmesini imkan veren hükümler yerine nakit olarak yapılmasını şart koşan hükümlerinin",

yanı sıra bir dizi aleyhte başka hükümler de içerdiği öne sürüle gelmiştir. Bu tespitlerin bazıları Sayıştay raporlarında da yer almıştır.

Bu açıdan mevcut doğal gaz alım sözleşmelerinin konusunda uzman bir heyet eliyle ve ülke çıkarlarını gözeten bir bakış açısıyla ayrıntılı bir şekilde irdelenmesi ve tüm bu anlaşmaların "takrir-i müzakere" konusu yapılarak aleyhteki hükümlerden arındırılması zorunludur. Bu çalışmalarda ilgili tüm kesimlerin görüş ve önerileri alınmalıdır. Aynı şekilde, yeni doğal gaz anlaşmaları da, kapalı kapılar ardında değil, şeffaf bir şekilde görüşülmeli ve kamuoyunun bilgisi ve onayı dahilinde yapılmalıdır.

DEVİR İHALELERİ

2002 yılında IMF ve Dünya Bankası direktifleri doğrultusunda "15 günde 15 yasa" aceleciliği ile çıkarılan yasalardan biri olan 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Yasasına göre 2009 yılına kadar BOTAŞ'ın alım sözleşmelerinin her yıl % 10'unun ihale yoluyla özel kuruluşlara devredilmesi

öngörülmektedir. Devirlerle ilgili olarak BOTAŞ 04.11.2004 tarihinde bir ihale duyurusu yapmıştır. Buna göre toplam ithalatın 16 milyar m³'lük bölümü, her biri 250 m³'lük 48 parça, ihale duyurusunun terminolojisi ile 48 "lot" olarak devir edilecektir. Her bir parçanın devir bedeli 500.000 USD'den daha aşağıda olmamak üzere ihalede belirlenecek ve en yüksek devir bedelini veren firma devir hakkını alacaktır. Böylece Doğal Gaz ithalatındaki BOTAŞ tekeli özel sektöre ve piyasaya devredilmiş olacaktır.

BOTAŞ'ın bu şekilde çıktığı ihaleler, "gaz satan ülkelerin BOTAŞ'la yaptıkları satış anlaşmalarını üçüncü kişilere devretmede isteksiz olmaları nedeni ile" birkaç kez ertelenmiştir. 2005 Haziran'ında, TBMM tatile girmeden hızla görüşülen ve yasalaşan torba ve çorba bir yasa paketine yapılan bir ekleme ile "Doğal Gaz alım sözleşmeleri devir ihalelerine girecek şirketlerin sözleşmeyi devredecek gaz şirketinden onay almaları" zorunluluğu getirilmiştir. Böylece BOTAŞ'ın ihalelerini ancak gaz sözleşmelerini devretmeleri söz konusu olan GAZPROM, NIGC, SONATRAC ve Nijerya'daki gaz şirketinin uygun göreceği şirketlerin katılımına imkan tanımıştır. Sonuçta yalnızca GAZPROM'un devredeceği 15 lotluk 4 milyar m³ Rusya Batı Hattı gaz sözleşmeleri devir ihalesine GAZPROM'un uygun gördüğü 4 firma katılmıştır. İhale kararında, tüm teklifçi firmaların devir bedellerini lot başına 2 milyon dolara yükseltmeleri kaydıyla, sırasıyla sözleşmelerin bir LOT'unun SHELL ENERJİ, üç LOT'unun BOSPHORUS GAZ, on LOT'unun ENERCO ENERJİ iki LOT'unun ise AVRASYA Enerji firması tarafından üstlenilmesi öngörülmüştür. Uzun süren görüşmeler sonrasında, Shell Enerji bir lot(250 milyon m³) sözleşmeyi 2 milyon USD bedelle devri için BOTAŞ'la sözleşme imzalamıştır. Daha sonra Bosphorus Gaz ve Enerco da devir sözleşmelerini imzalamıştır. Onları Avrasya Enerji izleyecektir.

Bu süreçte, doğal gaz devir sözleşmelerini üstlenmeyi öngören şirketlerin önderliğinde Doğal Gaz İthalatçıları ve İhracatçıları Derneği-DİVİD kurulmuştur.

Devir edilecek doğal gaz alım sözleşmelerinin tutarı 4 milyar m³'dür. Bu rakam, EPDK'nın 2007 için öngördüğü 36.2 milyar m³ tüketim tahmininin %11'i mertebesinde. Sancılı ve zahmetli bir süreç olan doğal gaz alım sözleşmelerinin devri yerine, doğal gaz ithalatına konan sınırlamaların kaldırılması daha uygun bir seçenek olacaktır. Böylece daha ucuza doğal gaz ithal edeceğini iddia eden çevrelerin iddialarının ne denli gerçekçi olduğu da ortaya çıkacaktır.

8. PİYASA AKTÖRLERİNİN FAALİYETLERİ

8.1 PİYASA FAALİYETLERİ İÇİN VERİLEN LİSANSLAR

EPDK internet sitesinde yer alan bilgilere göre,18.9.2007 itibariyle lisans verilen piyasa faaliyetlerinin dökümü aşağıdadır.

FAALİYET TÜRÜ	VERİLEN LİSANS SAYISI
CNG	47
DAĞITIM	55
DEPOLAMA	4
İHRACAT	1
İLETİM	16
İTHALAT	10
TOPTAN SATIŞ	24

Öte yanda 820 firma da ,doğal gaz sektöründe faaliyet göstermek üzere yapım ve hizmet sertifikası almıştır.

8.2 KENTSEL DOĞAL GAZ DAĞITIM ŞİRKETLERİ VE GAZBİR

4646 sayılı yasaya göre doğal gaz piyasasının en önemli aktörlerinden biri, kentsel doğal gaz dağıtım lisansı alan şirketlerdir.

İlk başta kentsel gaz şirketlerinin en fazla iki kentin lisans hakkını alması öngörülmüşken, bu sayı16.10.2003 tarih ve 219/13 sayılı Kurul kararıyla önce beşe, daha sonra da 20.10.2005 tarih ve 588 sayılı Kurul kararıyla sekize, en son 24.8.2006 tarih ve 897/7 sayılı kararla onbire çıkarılmıştır. Bu düzenlemeyle bugün kentsel doğal gaz şirketlerinin çok büyük bir bölümü Aksa-Anadolu Gaz, Zorlu Enerji, Enerji Yatırım Holding, Arsan,Palen,Kolin ve Çalık gruplarınca kontrol edilmektedir. İlk başta çıkılan lisans ihalelerinde lisans sınırları yalnızca bir kent ve o kentin belediye sınırlarıyla sınırlı iken, daha sonra lisans sınırları bir çok kenti ve en son Mersin'den İskenderun'a tüm Çukurova Bölgesini genişletecek kadar genişletilmiştir. Kentsel doğal gaz dağıtım şirketleri lehine bir başka düzenleme de, 27.12.2004 tarih ve 408 sayılı Kurul kararıyla serbest tüketici sınırlarının 1 milyon m³'den 15 milyon m³'e çıkarılarak, bu rakamın altında tüketimi olan tüm kuruluşların gazı kentsel gaz dağıtım şirketinden temin etmelerinin zorunlu hale getirilmesidir.

GAZBİR

03.09.2004 tarihinde kentsel doğal gaz dağıtım şirketlerini temsilen Doğal Gaz Dağıtıcıları Birliği (GAZBİR) kurulmuştur. GAZBİR'in Faaliyet Raporlarında belirtildiği üzere, EPDK, ETKB ve BOTAŞ'la kurulan ilişkilerde,GAZBİR'e üye kentsel gaz dağıtım şirketlerinin yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri ilgililere iletilmiştir.

GAZBİR'in internet sitesinde faaliyetleri işle ilgili olarak,"Türkiye Doğal Gaz Dağıtım sektörünün sıkıntılarını çözmek ve piyasa gelişimine katkı sağlamak için" yoğun çalışmalar yürüttüğü ifade edilmektedir.

Sitede,devamla,

-“Mevzuat revizyon gereklerini tespit ve uygulamadaki aksaklıkların giderilmesi için ilgili kuruluşlarla işbirliği içinde çalışmalar yapıldığı”,

-“Türk Doğal Gaz Piyasasının AB ülkeleri doğal gaz piyasasına entegrasyonu çalışmalarının desteklendiği”,

-“Sektördeki diğer dernekler ve oyuncularla işbirliği olanaklarının değerlendirildiği”,

-“Bu amaçlar doğrultusunda Uluslar arası Gaz Birliği-IGU 'ya ve Avrupa Gaz Birliği-EUROGAS 'a üye olunduğu”,

bildirilmektedir.

GAZBİR 2006-2007 dönemi Faaliyet Raporunda:

BOTAŞ'la; "Doğal Gaz Alım Anlaşmaları", "Şebeke İşleyiş Düzenlemeleri", "RMS A ve B Teknik Şartnameleri ", "Bağlantı Anlaşmaları", EPDK ile "Yönetmelikler", "Belediye ortaklıklarında yaşanan sorunlar"

konularında sürekli ortaklaşa çalışmalar yapıldığını ve bazı sorunların çözümü doğrultusunda gelişme kaydedildiği ifade edilmektedir

GAZBİR'in 2006 Faaliyet Raporu'nda "Doğal gaz dağıtım sektörünün gelişimi ile paralel olan sektör yapılanmasının ivme kazandığı bu dönemde, dağıtım şirketlerinin menfaatlerinin yeterince korunduğu bir piyasa oluşumuna katkı, dağıtım şirketlerinin bireysel çabalarından çok, bu şirketleri örgütlü bir şekilde temsil eden bir organizasyon olan GAZBİR vasıtasıyla sağlanabilecektir." denmektedir. Kentsel gaz şirketlerinin tamamına yakın bir bölümünün üyesi olduğu GAZBİR'in sektörün ve piyasa faaliyetlerinin üyelerinin çıkarları doğrultusunda düzenlenmesi için faaliyetlerini sürdüreceği açıktır.

8.3 TÜRKİYE KOJENERASYON DERNEĞİ

Türkiye Kojenerasyon Derneği, doğal gazda yüksek fiyat artışlarının elektrik üretim şirketlerinde işletme zararlarına neden olduğunu öne sürmektedir. Derneğin Genel Başkanı Özkan AĞIŞ'ın Enerji ve Kojenerasyon Dergisi'nin Nisan 2006 tarihli sayısında yayınlanan makalesinde, Mart 2004–Mart 2006 dönemini kapsayan iki yıllık dönemde, doğal gaz fiyatlarının % 57 oranında arttığını, yakıttaki bu artışın genel üretim maliyetini % 43 oranında artırdığını belirtmektedir.

Derneğin sorunun çözümü için dile getirdiği öneriler ise, piyasada yeni düzenlemeler öngörmektedir.

Bu talepler arasında BOTAŞ'ın doğal gazı elektrik üreticilerine BOTAŞ alışı fiyatlarıyla satması, başka bir deyişle gazı elektrik üreticilerine alış fiyatıyla satarak, işletme maliyetlerini işletme zararı olarak üstlenmesini yer almaktadır. Bu talep elektrik üreticilerin kar edebilmesi için BOTAŞ'ın zarar etmesi anlamına gelmektedir.

—Elektrik iletim, dağıtım, işletme ve katkı paylarının indirilmesini talep etmektedir. Benzer bir talep Elektrik Üreticileri Derneği tarafından da dile getirilmektedir.

Özkan AĞIŞ, Doğal Gaz Dergisinin Mayıs 2006 tarihli sayısındaki makalesinde ise doğal gaz fiyatlarındaki yükselmeyi piyasada BOTAŞ'ın tekel olmasına bağlamaktadır. AĞIŞ piyasada liberalleşme doğrultusunda atılacak adımlarla:

—BOTAŞ ağırlıklı rekabetten uzak tekelleri pazarın gideceğini ve özel ve tüzel kişiler ağırlıklı liberal doğal gaz pazarının başlayacağını,

—Serbest tüketicilerin gaz tedarikçisini seçme hakkını kazanacağını ve piyasada oluşan rekabetle doğal gaz fiyatlarının aşağıya çekilebileceğini,

—BOTAŞ'ın anlaşma yaptığı satıcıların dışında daha başka satıcılar da gazını Türkiye'de pazarlayabilme hak ve yetkisini alacağı için doğalgazda arz güvenliği sağlanacağını, öne sürmektedir.

Özkan AĞIŞ'ın görüşleri oldukça tartışmalıdır. Kojenerasyon tesislerinin yakıt maliyeti artmış da olsa, bu tesislerin gelirleri kendi ihtiyaçları ve satış amaçlı ürettikleri elektriğin yanı sıra ürettikleri buharında bir ekonomik değeri vardır ve Kojenerasyon Derneği'nin hesaplarında üretilen buharın ekonomik değeri dikkate alınmamaktadır.

Öte yanda BOTAŞ'ın gaz satış fiyatlarında kayda değer bir marj olmadığı gibi, petrol fiyatlarındaki artış nedeniyle fiyatı dünya ölçeğinde artan doğal gazı zararına sattığı bir ortamda, özelleştirilecek BOTAŞ'ı devir alacak özel tüzel kişilerin gaz fiyatlarını nasıl aşağıya indireceği ve Rusya, İran vb. belli başlı gaz satıcıların dışında, gazı ucuza satacak tedarikçileri nereden bulacakları da merak konusudur.

EPDK,13.04.2006 tarih ve 725 sayılı sayılı kararıyla ithalat lisansı almak kaydıyla, BOTAŞ'ın mevcut sözleşmelerinin var olduğu ülkeler dışındaki ülkelere yapılacak ithalatla ilgili esaslar belirlenmiştir. Buna göre, BOTAŞ'ın öngörülen ithalatın yapılmasının mevcut sözleşmelerden doğan yükümlülükleri ifa etmesinin engel teşkil edeceği ve ithal edilecek gazın sisteme girişinin ciddi ekonomik ve mali güçlüklerle neden olacağı bildirilmesi haricinde ithalat mümkün olabilecektir.

Bu düzenleme kapsamında ithalat talebinde bulunulduğuna ilişkin bir bilgi kamuoyuna ulaşmamıştır. 02.08.2006 tarihli Dünya Gazetesinde yer alan haberde TBMM Sanayi Komisyonu Başkanı Soner AKSOY'un "BOTAŞ dışında da ithalat yapılmasını önerdiği" bildirilmektedir. Bu tür bir ithalat talebi başvurusunun EPDK'ya yapılması halinde, EPDK BOTAŞ'tan görüş soracak ve böylece BOTAŞ dışında, BOTAŞ'ın mevcut sözleşmelerinin var olduğu ülkelere başka bir kaynaktan yapılacak bir ithalat girişiminin, "BOTAŞ'ın mevcut sözleşmelerden doğan yükümlülükleri ifa etmesinin önünde engel teşkil edip etmeyeceği ve ithal edilecek gazın sisteme girişinin ciddi ekonomik ve mali güçlüklerle neden olup-olmayacağı" konusunda BOTAŞ'ın görüşleri ortaya çıkacaktır.

8.4 ELEKTRİK ÜRETİCİLERİ DERNEĞİ

Elektrik Üreticileri Derneği Başkanı Önder Karaduman basına yaptığı çeşitli açıklamalarda, doğal gaza dayalı elektrik üretim tesislerinin gaz fiyatlarındaki artışlar nedeniyle zarar ettiğini, acilen doğal gaz fiyatlarının düşürülmesini ve elektrik fiyatlarının arttırılmasını talep etmiştir. Bu talepler, BOTAŞ'ın elektrik üreticilerini sübvansiyon etmesi ve zararına gaz satması noktasına kadar varmıştır.

9.DÜNYA BANKASININ DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLERİ

Dünya Bankası tarafından 2004 yazında 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Yasasını irdeleyen ve yasa uyarınca yapılan uygulamaları değerlendiren ve yasada yapılması önerilen değişiklikleri içeren bir rapor hazırlanmıştır. Bu raporun son hali, ESMAP (Energy Sector Management Assistance Program) tarafından Mayıs 2007'de "Turkey:Gas Sector Strategy"- "Türkiye Gaz Sektörü Stratejisi" başlığıyla 114/07 ve 40242 sayı ile yayınlanmıştır.

Bu raporu, yine ESMAP tarafından Mayıs 2007'de 325/07 sayısıyla yayınlanan "Turkey's Experience with Greenfield Gas Distribution since 2003 " başlıklı ve 2003'ten 2006 başına kadar olan dönemde kentsel gaz dağıtım şirketlerinin faaliyetlerini inceleyen ikinci rapor izlemiştir.

2004 yılında hazırlanan ve Türkiye Gaz Sektörü Stratejisini inceleyen ilk rapor önemli saptamalar içermektedir.

Raporda “Doğal Gaz Piyasası Yasasının gaz pazarının liberalizasyonu, finansal açıdan dengeli, uyumlu ve şeffaf bir pazarın yaratılmasına yönelik bir değişim için hırslı bir program öngördüğü” saptaması yapılmaktadır. BOTAŞ’ın yeniden yapılandırma çalışmalarının ithalat, iletim, depolama ve toptan satış alanlarında faaliyet gösterecek ayrı tüzel kişiliklere dönüştürmeyi hedeflediğinin altı çizilmektedir.

Raporda, devamlı:

- BOTAŞ’ın ithalat tekelinin sona ermesi,
- Çok iddialı bulunan ve BOTAŞ’a giydirilmeye çalışılan bir deli gömleği olarak nitelenen BOTAŞ’ın ithalattaki payının 2009’a kadar %20’ye düşürülmesi hedefinden vazgeçilmesi, (Bu oranın Almanya ve İngiltere’de %50, İtalya ve İspanya’da %75, Fransa’da %90 olduğu Raporda belirtilmektedir)
- BOTAŞ’ın toptan satış tekelinin kırılması ve böylece çokuluslu şirketlerin pazara ilgilerinin çekilmesi,
- Sözleşme Devirleri yerine tedrici bir şekilde kademeli olarak uygulanacak Miktar Devirleri Uygulamasına geçilmesi,
- BOTAŞ’ın ticari bir şirket gibi hareket etmesi yerine salt teknik iletim şirketi olarak faaliyet göstermesi,
- Sektördeki karar vericilere danışmanlık hizmeti vermek üzere bir kurul oluşturulması,
- Uzman ve sözüne itibar edilir bir kişiye kurumlar arası olası sorunların çözümünde görev almak üzere hakemlik görevi verilmesi,
- EPDK kararlarının gerekçelerinin yayınlanması
- EPDK’nın stratejik kararlarının ETKB onayına tabi olması önerileri yer almaktadır.

Raporda Türkiye Gaz Sektörü İçin Stratejik Amaç tanımı şu şekilde yapılmaktadır.

“Artan kullanımı karşılamak için ,ekonomik temelde, güvenilir gaz arzını, rekabetin hızla geliştiği yerel toptancı piyasasını geliştirerek, Türkiye’nin transit ticaret imkanlarını azamileştirmek ve orta vadede “Al Ya da Öde” yükümlülüklerini dengeleme ve kamunun yükümlülük ve risklerini özel sektöre devretmek”

Bu amaca yönelik Politika Hedefleri ise şu başlıklar altında toplanmaktadır.

1. Gaz sektörünün gelişmesini desteklemek

- 2.Gaz arzını güvence altına almak
- 3.Gazın Türkiye enerji pazarında ekonomik bir paya sahip olmasını sağlamak
- 4.Pazara yeni girişleri ve rekabeti sağlamak
- 5.Kafkasya, İran ve Irak'tan temel bir transit güzergahı olmak
- 6.Al Ya Da Öde yükümlülüklerinden kurtulmak
- 7.Riskleri özel sektöre kaydırmak

Bu politikalara yönelik olarak dört temel çalışma alanı önerisi yapılmaktadır.

- 1.BOTAŞ'ın yeniden yapılandırılması
- 2.Toptan satış faaliyetlerinin rekabetçi bir biçimde gerçekleşmesi
- 3.Arz fazlası sorununun(Al Ya Da Öde) çözümü
- 4.Daha rekabetçi şartlarda gaz ithalatının yapılması

Gaz Dağıtım Şirketlerinin 2003-2005 dönemindeki faaliyetlerini ve uygulamaları inceleyen ikinci raporun önemli bulgularından biri,gaz dağıtım şirketlerinin ilk sekiz yıl sonrasında EPDK tarafından yeniden belirlenecek birim hizmet ve amortisman bedeli konusunda beklentileridir.Şirketlerin çoğu 2.5 cent/m³ düzeyinde birim hizmet ve amortisman bedeli beklentisi içindedir.Bu yıl içinde özeleştirilecek EGO'yı satın alacak şirkete yasayla tanınan 5.5 cent/m³ birim hizmet ve amortisman bedelinin diğer gaz şirketleri tarafından da emsal gösterilerek talep edilecektir.

10. KAMUSAL PLANLAMA

Temmuz ayında Bursa'da bir santralde çıkan arıza sonrası bazı özel kesim elektrik üreticilerin de zarar ettikleri gerekçesiyle üretimi durdurmalarıyla,bir çok il saatlerce karanlıkta kalmıştı.Bu olay sonrasında Elektrik Mühendisleri Odası tarafından yapılan açıklamada şu görüşlere yer verilmişti..

“Yaşanan olayda Türkiye, özelleştirme işlemini tamamlayamamış olması nedeniyle yine de şanslı konumdadır. Kamu santralleri olan Yatağan, Yeniköy ve Kemerköy'ün kontrol yetkisi hala kamunun elindedir ve böyle bir kesinti sırasında devreye alınabilmişlerdir. Elektrik üretimindeki payları çok düşük olan otoprodüktörlerin tercihleri bile böylesi bir sıkıntı yaratabiliyorsa, elektrik alanının tamamen piyasaya bırakılması durumunda özel sektörün

doğal olarak kar öncelikli tercihler yapması karşısında Türkiye'nin hangi koşullarla karşı karşıya kalacağı açıktır.

Elektrik alanına, yalnızca otoprodüktörler, yalnızca yap-işletler, yalnızca rüzgar santralleri, yalnızca yap-işlet-devretler, yalnızca iletim ve dağıtım hatları, yalnızca mobil santraller gibi sınırlandırılmış bakış açılarıyla yaklaşmak, bu alandaki sorunları çözmek yerine daha da derinleştirmektedir. Hükümet, bütüncül ve kamusal bir yaklaşım yerine, tek tek parçaları ele alınmakta, "O dönemin koşullarında böyle anlaşmalar imzalanmış, anlamak lazım" mantığıyla bu alandaki kaosu sürdürmektedir.

Bir kamu hizmeti olan elektrik alanı, yaşadığımız elektrik kesintisi olayında da görüldüğü gibi, termik santralleri, doğalgaz santralleri, trafoları, dağıtım şebekeleri ile birlikte bir bütündür. Bu bütünün parçalanmış olması ülkemize yarar değil, zarar getirmektedir. Birkaç yıl sonra kamunun yatırım yapması zaten bir zorunluluk haline gelecektir. Daha fazla sistemde tahribat yaratmadan hemen, şimdi, acil olarak kamusal çözümler üretilmesi gerekmektedir."

Çok haklı bir açıklama olan bu görüşler doğal gaz sektörü için de geçerlidir. Çağdaş bir enerji kaynağı olarak doğal gazı kullanmak da kamusal bir haktır ve kentsel dağıtım hizmetleri özel şirketler eliyle verilse de, kamusal bir hizmettir. Doğal gaz sistemi de, ülke girişlerindeki ölçüm istasyonları, iletim ve dağıtım şebekeleri, bu şebekelerdeki kompresör istasyonları, basınç düşürme ve ölçüm istasyonları, pig istasyonları, vana grupları v.b. birçok bileşenden oluşur. Bu faaliyetlerde bir planlama,eşgüdüm ve denetim zorunludur.Sistemin parçalar haline bölünmesi, her bir parçanın, ithalat,iletim, toptan satış, dağıtım,depolama vb. faaliyetler üzerinden özelleştirilmesi ve çok sayıda özel şirket eliyle gerçekleştirilmesi de, eşgüdümü zorlaştıracak ve planlamayı güçleştirecektir. Kaldı ki,doğal gaz depolama tesisi kurmak özel sektörün de gerçekleştirilebileceği bir faaliyetken ve ithalatçı ve toptan satış şirketleri için belirli olanda depolama zorunluluğu var iken, hiçbir özel sektör kuruluşu buna yönelmemiştir. Hal böyleyken şimdi bazı özel sektör kuruluşlarının TPAO ve BOTAŞ'ın süren doğal gaz depolama tesisi yatırımlarının kendilerine devir edilmelerini talep etmeleri, samimi olmayan bir hazıra konma davranışdır.

Doğal gazda talep ve tüketim tahminleri, arz planlaması önemlidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Enerji, toplumsal yaşamın başlangıcından itibaren insan ve toplum yaşamı için vazgeçilmezdir. Gelişen teknoloji ve artan enerji ihtiyacı ile birlikte geleneksel enerji kaynakları toplumun enerji ihtiyacını karşılamada yetersiz kalmaktadır.. Toplumsal yaşamın merkezinde yer alan ve kamusal bir

hizmet olan enerjiye yönelik ihtiyacın belirlenmesi, karşılanması, iletilmesi, kısacası enerjide planlama yapılması kaçınılmaz bir zorunluluktur.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası, ülke ve toplum yararı doğrultusunda Türkiye'nin enerji politikalarının belirlenmesinde yerli, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarının araştırılması, teknolojilerinin geliştirilmesi ve kullanılması konusunda üyelerinin ve konunun uzmanlarının birikimlerini sunabileceği, tartışabileceği, çözüm önerileri üretebileceği çeşitli platformlar oluşturmaktadır. Bu ortam ve çalışmalarda ortaya çıkan saptama ve önerilerden hareketle Türkiye'de doğal gaz piyasasının yeniden yapılandırıldığı günümüzde, sürece ve uygulanan politikalara ilişkin önerilerimiz genel taraflarıyla aşağıda sunulmaktadır.

1. Türkiye bugüne kadar enerji ihtiyacını esas olarak yeni enerji arzı ile karşılamaya çalışan bir politika izlemiştir. Dağıtımda, kaçaklarla birlikte % 20'nin üzerine ulaşmış kayıplar ve nihai sektörlerde yer yer % 50'nin üzerine çıkabilen enerji tasarrufu imkanları göz ardı edilmiştir. Enerji ihtiyacını karşılamak üzere çok pahalı yatırımlar yapılmış ve diğer yandan bu kayıplar devam ederek, enerjideki dışa bağımlılık Türkiye için ciddi boyutlara ulaşmıştır.

• Bundan sonraki politika 'önce enerji tasarrufu için yeni yatırım yapılmalı, bu yatırımlarla sağlanan tasarruflar yeterli olmaz ise yeni enerji üretim tesisi yatırımı' gündeme gelmelidir. Önümüzdeki yıllarda yaşanması beklenen enerji sıkıntısının aşılması için yapılması gereken en önemli uygulama tasarrufa yatırımdır

2. Ülkemizde enerji sektöründe 20 yıldır uygulana gelen politikalarla toplumsal ihtiyaçlar ve bunların karşılanabilirliği arasındaki açığı her geçen gün daha da artmaktadır. İzlenen özelleştirme politikaları esas itibarıyla sermayenin azami kâr hırsını tatmin etme işlevi görmektedir. Oysa enerjinin toplumsal bir hizmet alanı olduğu bu alanda yapılan tüm çalışmalarda dikkate alınması gereken bir temel bir ilke olmalıdır..

3. Ülkemiz gerçekleri de göz önüne alınmak şartıyla, enerji sektörünün gerek stratejik önemi gerekse kaynakların rasyonel kullanımı açısından düzenleme, planlama, eşgüdüm ve denetleme faaliyetlerinin koordinasyonu açısından merkezi bir yapıya ihtiyacı vardır. Enerji sektörüne yönelik politikaların belirlenmesinde toplumun tüm kesimlerinin ve konunun tüm taraflarının görüşleri alınmalı ve söz konusu merkezi yapı özerk bir statüde olmalıdır. Genel olarak enerji planlaması, özel olarak elektrik enerjisi ve doğal gaz üretimi ve tüketimi planlamasında, politika ve önceliklerin tartışılıp, yeniden belirleneceği geniş katılımlı bir platform oluşturulmalıdır. Dünya Enerji Konseyi Türk

Milli Komitesi'nde ilgili tüm taraflar temsil edilmeli ve bu kuruluşa Ulusal Enerji Enstitüsü kimliği verilmelidir.

4.Türkiye'nin enerji envanteri çıkarılmalıdır. Elektrik enerjisi üretiminde ulusal kaynaklara ve yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık verilmelidir. Elektrik enerjisi üretiminde ülke ölçeğinde geçerli olacak bir Master Plan uygulanmalıdır..

5.Arz yaratma ve/veya arz kaybının önlenmesi ile genel hedeflerin birbirlerine uyumlu olarak ve dünya koşullarının göz önüne alınacağı kısa, orta ve uzun dönem ulusal makro-ekonomik planlara ve enerji politikalarına uygunluğu sağlanmalıdır. Arz güvenilirliği dünya ve ülke içi boyutları ile çok iyi incelenmeli ve tanımlanmalıdır.

6.Ulusal enerji sektörünün öncelikli temel gereksinimlerinin doğru saptanmasıyla, doğal gaz alanında da kısa ve uzun erimli enerji yatırımlarının zamanında gerçekleşmesine dönük uygun politikalar ve kurumsal düzenlemeler yaşama geçirilmelidir

7. EPDK, lisans verirken, ulusal ve kamusal çıkarları gözetken ve toplumsal yararı esas alarak hazırlanmış olan Enerji Talep ve Yatırım Tahminlerini esas almalı, ithal kömüre dayalı yeni santral projelerine lisans vermemelidir. Doğal gaz yakıtlı yeni projeler, elektrik enerjisi üretimi içinde doğal gazın payının düşürülmesini öngören hedef ve politikalara uygun olmalıdır.

8.Doğal gazla ilgili kurumlar çalışmalarında şeffaflaşmalı, bilgilerin yaygınlaşması, herkesçe erişilebilir ve kullanılabilir olması sağlanmalıdır. Doğal gaz temin politikalarının belirlenmesinde kapalı kapılar ardındaki gizli diplomasi yerine, ilgili tüm kesimlerin katılacağı ulusal strateji belirlenmesi çabalarına ağırlık verilmelidir.

9.İthal edilen ve dışa bağımlı bir enerji kaynağı olan doğal gazın sektörel kullanım öncelikleri tartışmaya açılmalıdır. Bu anlamda, ulusal düzeyde tartışmalar yapacak, stratejiyi belirleyecek yetkili kuruluş olarak, oluşum, yönetim ve denetiminde doğal gazla ilgili tüm kesimlerin temsil edildiği Doğal Gaz Enstitüsü'nün oluşturulması ve bu Enstitünün alt kollarının bir an önce çalışmaya başlaması zorunludur.

10.Mevcut doğal gaz alım sözleşmeleri "takrir-i müzakere" konusu yapılmalı, anlaşmalarda fiyat, alınmayan gazın bedelinin ödenmesi, ödemelerin nakit olarak yapılması, gazın üçüncü ülkelere satılmasının önlenmesi vb. Türkiye aleyhine şartlar iptal edilmelidir.

Satın alınan gaz bedellerinin mal ve hizmet ihracıyla ödenmesi sağlanmalıdır.

Gaz teslimatlarında ihracatçı ülkelerden kaynaklanan eksiklikler ve aksamalar tazminat konusu olmalıdır. İhracatçı ülkelerin günlük, aylık, yıllık satış miktarlarını taahhüt etmeleri sağlanmalıdır.

11. BOTAŞ'ın yürüttüğü fazla gaz arzını Yunanistan üzerinden İtalya'ya, Bulgaristan, Romanya Macaristan, Avusturya üzerinden Orta Avrupa'ya ulaştırmayı öngören projeler desteklenmelidir.

Doğal gazda Rusya'ya bağımlılığın azaltılmasına yönelik çalışmalar yürütülmeli, arz kaynaklarının çeşitlendirilmesi sağlanmalıdır.

Azerbaycan'dan yapılacak gaz ithalatının artırılma imkanları araştırılmalıdır. Türkmenistan'dan ve Mısır'dan ülkemize doğru boru hattı tesisi çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Doğal Gaz ithal edilecek ülkelere Irak'ın eklenmesine çalışılmalıdır. İran'la yapılması öngörülen üretim anlaşması ,ülke çıkarları gözetilerek geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.

12. Yerli doğal gaz üretiminin artırılmasına çalışılmalıdır. Zonguldak taşkömürü sahalarındaki metanın ticari olarak kullanım imkanları sağlanmalıdır. TPAO'nun Karadeniz'deki ve ülkenin bütünündeki doğal gaz ve petrol arama çalışmaları desteklenmelidir. TPAO'nun ürettiği petrol ve doğal gazdan elde ettiği gelirleri, yeni arama çalışmalarına harcamasına imkan veren yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Zonguldak taş kömürü sahalarında olduğu bildirilen kaynakların araştırılması sonuçlandırılmalı ve bir an önce üretime geçilmelidir.

13.BOTAŞ'ın mevcut Doğal Gaz sözleşmelerinin özel kuruluşlara devrine son verilmelidir.

14.Doğal gaz ithalatı ile ülke ihtiyaçları arasında bir açık söz konusu olduğunda, kentlerin ve sanayinin gazı kesilmemeli, doğal gaz yakıtlı elektrik üretim santrallerine verilen gazda kesinti yapılmalıdır.

15.Silivri Yeraltı Doğal Gaz Depolama Tesisi yatırımı bir an önce tam kapasitede işletmeye alınmalı; 2000 yılından beri sürüncemede kalan Tuz Gölü Depolama Tesislerinin Projesinde yapım çalışmalarına ivedilikle başlanmalı, yeni doğal gaz depolama alanları araştırılmalıdır.

16.Doğal Gazla ilgili politika ve önceliklerin belirlenmesinde etkin konumda olacak Enerji Piyasası Kurumu'nun çalışmalarına Meslek Odalarının düzenli katkısı sağlanmalıdır.

17.Kentsel dağıtım şebekelerinde, bina servis bağlantılarında, bina iç tesisatlarında, gazın yıllardır kullanıldığı kentlerdeki uygulamalar ve deneyimin ışığında, bütün ülke çapında geçerli ve zorunlu olacak:

- Ulusal kentsel gaz dağıtım şebekesi tasarım ve yapım standartları ve şartnameleri,

- Ulusal bina servis bağlantı standartları ve şartnameleri,
- Ulusal bina iç tesisat standartları ve şartnameleri,
- Ulusal endüstriyel tesis Doğal Gaz dönüşüm standartları ve şartnameleri,

EPDK koordinasyonunda, Odamız tarafından hazırlanan taslaklar esas alınarak gaz şirketleri, meslek odaları ve uzmanlık örgütlerinin katılımıyla kesinleştirilmeli ve bir an önce uygulamaya konulmalıdır.

18.Doğal Gaza bağımlı enerji politikalarından bir an önce vazgeçilerek yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarımıza yatırımlar yapılmalıdır. Yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarımız ülke ihtiyacının büyük bir bölümünü karşılayacak potansiyelindedir. Yerli, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarımızın kullanımının özendirilmesi, yaygınlaştırılması ve bu kaynakların kullanımı ile elektrik enerjisi üretim sistemlerini oluşturan malzeme, cihaz ve ekipmanların yerli üretim koşullarının oluşturulması ve bu alanda teknoloji üretebilir bir seviyeye ulaşmamız sağlanmalıdır. Yenilenebilir Enerji Yasası uyarınca gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.